1956
——
ମାର୍ଚ୍ଚ 13

ବିଦ୍ୟାଧର ପ୍ରଧାନ
ବନାମ
ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ।

[ବି.ପି. ସିହ୍ନା, ଜାଫର ଇମାମ ଏବଂ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ଆୟାର, ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତିବୃନ୍ଦ]

ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡ ସଂହିତା, 1860 (ଅଧିନିୟମ XLV/1860), ଧାରା 120-B - ଅପରାଧିକ ଷଡଯନ୍ତ୍ର - ମାମଲାରେ ଯୋଉଥିରେ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ଅପରାଧରେ ଦୋଷୀ ବୋଲି ଅଭିଯୋଗ କରାଯାଇଥିବା ଏକମାତ୍ର ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ବିଚାର ପାଇଁ ରଖାଯାଇଥିଲା ଏବଂ ଅବଶିଷ୍ଟ ଅଭିଯୁକ୍ତମାନଙ୍କୁ ଦୋଷମୁକ୍ତ କରିବା ପରେ କେବଳ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଅପରାଧ ସହିତ ଜଡିତ ଥିଲେ ଏବଂ ମାମଲା ଯୋଉଥିରେ ବିଚାରରେ ରଖାଯାଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଅନୁସନ୍ଧାନରେ ରାଜସାକ୍ଷୀ ଥିଲେ ଯିଏ ନିଜକୁ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଅନେକ ଅଭିଯୋଜନ ସାକ୍ଷୀଙ୍କୁ ଷଡଯନ୍ତ୍ରରେ ଗୁପ୍ତ ବୋଲି ଦର୍ଶାଇଥିଲେ - ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ - ଦଣ୍ଡ ପ୍ରକ୍ରିୟା ସଂହିତା, 1898 (ଅଧିନିୟମ V/1898), ଧାରା 225 ଏବଂ 537 - ଅଭିଯୋଗରେ ରାଜସାକ୍ଷୀଙ୍କ ନାମ ବାଦ୍ ଦେଇ ଉଲ୍ଲେଖ କରିବାରେ – ଘଟଣାଟି ନ୍ୟାୟର ବିଫଳତା ଘଟାଇଥିଲା କି - ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ପାଇଁ କେବଳ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିବାରେ ନଥିରେ ହୋଇଥିବା ବିରୁଦ୍ଧତା - ଇଂରାଜୀ ଏବଂ ଭାରତୀୟ ଆଇନ - ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ।

ଆବେଦନକାରୀ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଚାରିଜଣଙ୍କୁ ଧାରା 120- B, 409, 477- A ଏବଂ 109, I.P.C. ଅନୁଯାୟୀ ଅପରାଧିକ ଷଡଯନ୍ତ୍ର, ସରକାରୀ ସମ୍ପତ୍ତି ସମ୍ପର୍କରେ ଆପରାଧିକ ବିଶ୍ୱାସ ଭଙ୍ଗ ଏବଂ ସରକାରଙ୍କୁ ଠକିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ହିସାବଗୁଡ଼ିକର ଜାଲିଆତି ଭଳି ଅପରାଧଗୁଡିକ ପାଇଁ ସମ୍ବଲପୁରର ସହକାରୀ ଦୌରା ବିଚାରପତିଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ବିଚାର ପାଇଁ ଉପସ୍ଥାପନ କରାଯାଇଥିଲା । ଆବେଦନକାରୀ ଜିଲ୍ଲା ଖାଦ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ଅଧିକାରୀ ଥିଲେ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଚାରି ଜଣ ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ଅଧୀନରେ କୃଷି ଉପ-ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରକ ଥିଲେ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଜଣେ କୃଷି ଉପ-ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରକ ପି. ଙ୍କୁ ବିଚାରରେ ରାଜସାକ୍ଷୀ ଭାବରେ ପରୀକ୍ଷା କରାଯାଇଥିଲା । ସହକାରୀ ଦୌରା ବିଚାରପତି ଆବେଦନକାରୀଙ୍କୁ ସମସ୍ତ ତିନୋଟି ଅଭିଯୋଗ ଅନୁଯାୟୀ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିଥିଲେ କିନ୍ତୁ ଚାରିଜଣ ଉପ-ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରକଙ୍କୁ ସନ୍ଦେହଜନିତ କାରଣରୁ ଦୋଷମୁକ୍ତ କରିଥିଲେ ।

ଆବେଦନରେ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଧାରା 409 ଏବଂ 477- A, I.P.C. ଅଧୀନରେ ଅଭିଯୋଗ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ଆବେଦନକୁ ଅନୁମତି ଦେଇଛନ୍ତି କିନ୍ତୁ ସେହି ଅଭିଯୋଗ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ରାଜସାକ୍ଷୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଦିଆଯାଇଥିବା ପ୍ରମାଣ ଅନ୍ୟ ସ୍ୱାଧୀନ ପ୍ରମାଣରୁ ସମର୍ଥନ ପାଇଥିବା ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ କରି, ଧାରା 120- B, I.P.C. ଅଧୀନରେ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ଅଭିଯୋଗ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତାଙ୍କ ଦୋଷସିଦ୍ଧି ଓ ଦଣ୍ଡାଦେଶକୁ ବଜାୟ ରଖିଥିଲେ । ସର୍ବୋଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କୁ ବିଶେଷ ଅନୁମତି ଦ୍ୱାରା ଆବେଦନ କରିବା ସମୟରେ, ବିଚାର ପାଇଁ ମୁଖ୍ୟ ପ୍ରଶ୍ନଟି ଥିଲା, *ତୋପନ ଦାସ ବନାମ ବମ୍ବେ ରାଜ୍ୟ* ([1955] 2 S.C.R. 881) ମାମଲାରେ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ବିନିର୍ଣ୍ଣୟ, ଏହି ତଥ୍ୟକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ବର୍ତ୍ତମାନର ମାମଲାକୁ ପରିଚାଳନା କରିଥିଲା କି, ଯେ ଆବେଦନକାରୀ

ବିଚାରଧୀନ ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଏକମାତ୍ର ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଲେ, ଯିଏ ଧାରା 120-B, I.P.C. ଅନୁଯାୟୀ ଷଡଯନ୍ତ୍ର ଅପରାଧରେ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ।

ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରାଗଲା (i) *ତୋପନ ଦାସ ବନାମ ବମ୍ବେ ରାଜ୍ୟ* ମାମଲାଟି ବର୍ତ୍ତମାନର ମାମଲାଠାରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଭିନ୍ନ ଥିଲା କାରଣ ସେହି ମାମଲାରେ କେବଳ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ଅପରାଧରେ ଦୋଷୀ ବୋଲି ଅଭିଯୋଗ କରାଯାଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ହିଁ ବିଚାରରେ ରଖାଯାଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଲେ । ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ବିଚାର ପାଇଁ ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଅପରାଧ ସହ ସମ୍ପୃକ୍ତ ଥିଲେ ବୋଲି କୌଣସି ଅଭିଯୋଗ କିମ୍ବା କୌଣସି ପ୍ରମାଣ ସାମ୍ନାକୁ ଆସି ନଥିଲା । ସେହି ମାମଲାର ଫଳାଫଳ ଉପରେ, ଅବଶିଷ୍ଟ ଅଭିଯୁକ୍ତମାନଙ୍କୁ ଦୋଷମୁକ୍ତ କରିବା ପରେ, କେବଳ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି, ଅପରାଧ ସହିତ ଜଡିତ ଥିଲେ ଏବଂ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ଅଭିଯୋଗରେ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ଯେହେତୁ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଅପରାଧ କରିବା ପାଇଁ ନିଜ ସହିତ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର କରିଥିବା ଅଭିଯୋଗରେ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ, ତେଣୁ ଫଳାଫଳ ଏବଂ ପ୍ରମାଣ ଉପରେ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଏହି ଯୁକ୍ତିକୁ ଫଳପ୍ରଦ କରିଥିଲେ ଯେ, ସେହି ମାମଲାରେ ଅଭିଯୋଗ ଉପରେ ମଧ୍ୟ, ଦୋଷସିଦ୍ଧି ପୋଷଣୀୟ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ନିମ୍ନ ନ୍ୟାୟାଳୟର ଫଳାଫଳ ଉପରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ମାମଲାରେ, ବିଚାରରେ ରଖାଯାଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ, ସେଠାରେ ରାଜସାକ୍ଷୀ ଥିଲେ ଯିଏ ଅନ୍ୟ ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ଏବଂ ଅନ୍ୟ କେତେଜଣ ଅଭିଯୋଜନ ସାକ୍ଷୀମାନଙ୍କ ସହିତ ସମାନ ଭାବରେ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ରରେ ଗୁପ୍ତ ବୋଲି ଦର୍ଶାଇ ନିଜକୁ ସମ୍ପୃକ୍ତ କରିଥିଲେ । ଏବଂ ସେଥିପାଇଁ ବର୍ତ୍ତମାନର ମାମଲା *ତୋପାନ ଦାସ ବନାମ ବମ୍ବେ ରାଜ୍ୟ* ମାମଲା ସହିତ ଅନୁରୂପ ନଥିଲା ।

(ii) ଧାରା 225, Cr. P.C.ର ବ୍ୟବସ୍ଥା ବର୍ତ୍ତମାନ ମାମଲାର ତଥ୍ୟ ଏବଂ ପରିସ୍ଥିତି ପାଇଁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ଥିଲା । ଧାରା 120- B, I.P.C. ଅଧୀନରେ ଅଭିଯୋଗରେ ରାଜସାକ୍ଷୀଙ୍କ ନାମ ଉଲ୍ଲେଖ କରିବା ତାହା ଦର୍ଶାଯାଇ ନଥିଲା, ଯାହାକି ଆବେଦନକାରୀଙ୍କୁ ବିଭ୍ରାନ୍ତ କରିଥିଲା କିମ୍ବା ନ୍ୟାୟର ବିଫଳତା ଘଟାଇଥିଲା ।

(iii) ଫୌଜଦାରୀ କାର୍ଯ୍ୟବିଧି ସଂହିତାର ଧାରା 537ର ବ୍ୟବସ୍ଥା ମାମଲାର ତଥ୍ୟ ପାଇଁ ସମାନ ଭାବେ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ଥିଲା । ଯେହେତୁ ଆବେଦନକାରୀ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଅଭିଯୋଗରେ ବେଆଇନତା କିମ୍ବା ଅନିୟମିତତା ବିଷୟରେ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଉଠାଇନଥିଲେ, ଏହା ନିର୍ଣ୍ଣୟ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ, ସେହି ଧାରାରେ ସ୍ପଷ୍ଟୀକରଣ ଅନୁଯାୟୀ, ଅଭିଯୋଗରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ନହେବା ନ୍ୟାୟର ବିଫଳତା ନୁହେଁ ।

ଏହି ଯୁକ୍ତି ଯେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ଷଡଯନ୍ତ୍ରକାରୀମାନଙ୍କୁ ଦୋଷମୁକ୍ତ କରିବା ସହିତ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ବିରୋଧରେ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହେବାର କୌଣସି ନିର୍ଣ୍ଣୟ ଦିଆଯାଇପାରିବ ନାହିଁ, କାରଣ ଯେତେଦୂର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହା କହିବା ଅର୍ଥ ହେବ ଯେ ଆବେଦନକାରୀ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ଅପରାଧିକ ରାଜିନାମା ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ଏବଂ ତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କେହି ନଥିଲେ, ଏହି ନିର୍ଣ୍ଣୟକୁ ଅପ୍ରୀତିକର ବୋଲି ବିବେଚନା କରାଯିବ, ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ଦୋଷସିଦ୍ଧି ଏକ ସମାନ ଅସଙ୍ଗତି ପରିମାଣ ହେବ କାରଣ ଜଣେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ଷଡଯନ୍ତ୍ରକାରୀଙ୍କୁ ଦୋଷମୁକ୍ତ କରିବା ବିଷୟରେ ଇଂରାଜୀ ଆଇନର ନିୟମ ଯେତେବେଳେ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର କେବଳ ଉଭୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବୋଲି କୁହାଯାଉଥିବା କାର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ପ୍ରକ୍ରିୟାର ଏକ ନିୟମ ଉପରେ ଆଧାରିତ, ଅର୍ଥାତ୍ ନଥିରେ ଥିବା ବିରୁଦ୍ଧତା କିମ୍ବା ବିରୋଧୋକ୍ତି ଏକ ଦଣ୍ଡବିଧାନ ରଦ୍ଦ କରିବା ପାଇଁ ଏକ ଆଧାର । କିନ୍ତୁ ଭାରତରେ ଦଣ୍ଡବିଧାନକୁ ରଦ୍ଦ କରିବା

ପାଇଁ ଏପରି ଏକ ବିରୁଦ୍ଧତା ନିଜେ ଏକ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଆଧାର ନୁହେଁ ଯେଉଁଠାରେ ମାମଲା ଉଭୟ ଅପରାଧ ଏବଂ ଅପରାଧୀଙ୍କୁ ନ୍ୟାୟ ଦେବା ପାଇଁ ପ୍ରକ୍ରିୟା, ବୈଧାନିକ ବିଧି ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ । ଭାରତରେ ରେକର୍ଡରେ ବୈଧାନିକ ଆଇନରେ କୌଣସି ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ ଯାହା ବିରୁଦ୍ଧତା ଆଧାରରେ ଦଣ୍ଡବିଧାନରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପକୁ ଯଥାର୍ଥ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରେ ।

ତୋପାନ ଦାସ ବନାମ ବମ୍ବେ ରାଜ୍ୟ ([1955] 2 S.C.R. 881), *ରାଣୀ ବନାମ ମ୍ୟାନିଙ୍ଗ* ([1883] 12 Q.B.D. 241), *ରାଣୀ ବନାମ ଥମ୍ପସନ* ([1851] 16 Q.B. 832), *ରାଜା ବନାମ ପ୍ଲମର* ([1902] 2 K.B. 339), *କନଙ୍ଗାର ଆରାଚିଗେ ଧର୍ମସେନା ବନାମ ରାଜା* ([1951] A.C. 1), *ଆଇ.ଜି. ସିଙ୍ଗଲଟନ୍ ବନାମ ରାଜା-ସମ୍ରାଟ* ([1924] 29 C.W.N. 260), *ଦଲୀପ ସିଂହ ବନାମ ପଞ୍ଜାବ ରାଜ୍ୟ* ([1954] S.C.R. 145) ଏବଂ *କପିଲଦେଓ ସିଂହ ବନାମ ରାଜା* ([1949-50] F.C.R. 834), ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଛି ।

ଫୌଜଦାରୀ ଆବେଦନ ଅଧିକାରିତା : ଫୌଜଦାରୀ ଆବେଦନ ସଂଖ୍ୟା 49/1954 ।

ଦୌରା ବିଚାର ସଂଖ୍ୟା 7/4(5)/1922 ରେ ସମ୍ବଲପୁର ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ର ସହକାରୀ ଦୌରା ବିଚାରପତିଙ୍କ ନ୍ୟାୟାଳୟର 14 ନଭେମ୍ବର 1952 ତାରିଖର ରାୟ ଏବଂ ଆଦେଶରୁ ଉପୁଜିଥିବା ଫୌଜଦାରୀ ଆବେଦନ ସଂଖ୍ୟା 108/1952 ରେ କଟକସ୍ଥିତ ଓଡ଼ିଶା ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ 7 ଅକ୍ଟୋବର, 1953 ତାରିଖର ରାୟ ଏବଂ ଆଦେଶରୁ ବିଶେଷ ଅନୁମତି ଦ୍ୱାରା ଆବେଦନ ।

ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ତରଫରୁ *ଏସ୍.ସି. ଆଇଜାକସ୍, ଆର୍. ପଟନାୟକ* ଏବଂ *ଆର୍.ସି. ପ୍ରସାଦ* ।

ଉତ୍ତରଦାତାଙ୍କ ତରଫରୁ *ପୋରୁସ୍ ଏ. ମେହେଟା* ଏବଂ *ପି.ଜି. ଗୋଖଲେ* ।

1956 ମାର୍ଚ୍ଚ 13 । ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତି ସିହ୍ନାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନ୍ୟାୟାଳୟର ରାୟ ପ୍ରଦାନ କରାଗଲା -

ବିଶେଷ ଅନୁମତି ଦ୍ୱାରା ଏହି ଆବେଦନରେ ଅନୁରୋଧ କରାଯାଇଥିବା ମୁଖ୍ୟ ପ୍ରଶ୍ନ ହେଉଛି କି *ତୋପନ୍ ଦାସ ବନାମ ବମ୍ବେ ରାଜ୍ୟ* (1) ମାମଲାରେ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟର ରାୟ ଏହି ମାମଲାକୁ ମଧ ପରିଚାଳନା କରେ କି, ଏହି ତଥ୍ୟକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ଯେ ବିଚାର ପାଇଁ ରଖାଯାଇଥିବା ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଆବେଦନକାରୀ ହେଉଛନ୍ତି ଏକମାତ୍ର ବ୍ୟକ୍ତି, ଯିଏ ଧାରା 120-B, ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡ ସଂହିତା ଅନୁଯାୟୀ ଷଡଯନ୍ତ୍ର ଅପରାଧ ପାଇଁ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି । ପ୍ରସଙ୍ଗଟି ନିମ୍ନଲିଖିତ ଉପାୟରେ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ :

ଆବେଦନକାରୀ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ ଚାରିଜଣଙ୍କୁ ସମ୍ବଲପୁରର ସହକାରୀ ଦୌରା ବିଚାରପତିଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡ ସଂହିତାର ଧାରା 120-B, 409, 477- Aଏବଂ 109 ଅନୁଯାୟୀ ଅପରାଧିକ ଷଡଯନ୍ତ୍ର, ସରକାରୀ ସମ୍ପତ୍ତି ସମ୍ପର୍କରେ ଅପରାଧିକ ବିଶ୍ୱାସ ଭଙ୍ଗ ଏବଂ ସରକାରଙ୍କୁ ଠକିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ହିସାବଗୁଡିକର ଜାଲିଆତି ଅପରାଧ ପାଇଁ ବିଚାରରେ ଉପସ୍ଥାପନ କରାଯାଇଥିଲା । ଆବେଦନକାରୀ ସମ୍ବଲପୁରର ଜିଲ୍ଲା ଖାଦ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ଅଧିକାରୀ ଥିଲେ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଚାରି ଜଣ ଅଭିଯୁକ୍ତ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ଅଧୀନରେ ନିଜ ନିଜ

ଅଞ୍ଚଳର ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିବା କୃଷି ଉପ-ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରକ ଥିଲେ । ଏଭଳି ଆଉ ଏକ କୃଷି ଉପ-ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରକ ଥିଲେ ବରଗଡ କେନ୍ଦ୍ରରେ ଥିବା ପିତାବାସ ସାହୁ । ବିଚାରରେ ତାଙ୍କୁ P.W. 25 ଭାବରେ ପରୀକ୍ଷା କରାଯାଇଥିଲା ଏବଂ ଏହା ପରେ ତାଙ୍କୁ ରାଜସାକ୍ଷୀ ଭାବରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯିବ । ଅଭିଯୋଜନ ମାମଲାଟି ହେଉଛି ଯେ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇଥିବା ଗ୍ରୋ ମୋର ଫୁଡ୍ ଯୋଜନାକୁ ଆଗକୁ ବଢ଼ାଇବା ପାଇଁ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ବୃଦ୍ଧି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କୃଷକମାନଙ୍କୁ ତୈଳ କେକ୍ ଯୋଗାଣ ଉପରେ ଅର୍ଥ ସାହାଯ୍ୟ ଦେବାକୁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନିଆଯାଇଥିଲା । ଚାଷୀମାନଙ୍କୁ ଏହି ପ୍ରକାରର ସାର ମଉଣ୍ଡ ପିଛା 4-4-0 ଟଙ୍କାରେ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯିବ, ଯଦିଓ ସରକାରଙ୍କୁ ମଉଣ୍ଡ ପିଛା 7-12-0 ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । କୃଷକମାନଙ୍କୁ ତୈଳ କେକ୍ ସଂଗ୍ରହ ଏବଂ ଯୋଗାଣ ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଥିବା ପାଣ୍ଠିର ଆତ୍ମସାତ୍ କରିବାକୁ ଆବେଦନକାରୀ ଉପରୋକ୍ତ କୃଷି ଉପ-ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରକଙ୍କ ସମେତ ତାଙ୍କ ଅଧୀନସ୍ଥ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ସହ ଏକ ଷଡଯନ୍ତ୍ର କରିଥିଲେ । ସଂଗ୍ରହ କରାଯିବାକୁ ଥିବା ତୈଳ କେକର ପରିମାଣ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ପାଇଁ, ସେମାନେ ଏହାର କ୍ରୟ ଏବଂ ବିତରଣର ମିଥ୍ୟା କାରବାର ଏବଂ ନକଲି ହିସାବ, ଭାଉଚର୍ ଇତ୍ୟାଦି ଦର୍ଶାଇଥିଲେ । ତେଣୁ ସେମାନେ ସରକାରୀ ଅର୍ଥର 4,943-4-0 ଟଙ୍କାର ଆତ୍ମସାତ କରିଥିବା ଅଭିଯୋଗ ହୋଇଥିଲା ।

ଅଭିଯୋଜନ ତରଫରୁ ବହୁ ପରିମାଣର ମୌଖିକ ଏବଂ ଦସ୍ତାବିଜ ସାକ୍ଷ୍ୟ ଉପସ୍ଥାପନ କରାଯାଇଥିଲା । ବିଚାରରେ ସହାୟତା କରିଥିବା ତିନିଜଣ ବିଶେଷଜ୍ଞଙ୍କ ମତ ଥିଲା ଯେ ଅଭିଯୁକ୍ତମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେହି ଦୋଷୀ ନୁହଁନ୍ତି । ବିଦ୍ୱାନ ସହକାରୀ ଦୌରା ବିଚାରପତି ବିଶେଷାଜ୍ଞଙ୍କ ସହମତିରେ ଉପରୋକ୍ତ ଚାରିଜଣ କୃଷି ଉପ-ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରକଙ୍କୁ ସନ୍ଦେହର କାରଣ ଦେଇ ସମସ୍ତ ଅଭିଯୋଗରୁ ଦୋଷମୁକ୍ତ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ବିଶେଷାଜ୍ଞଙ୍କ ସହ ଅସହମତି ପ୍ରକାଶ କରି ସେ ସମସ୍ତ ଅଭିଯୋଗ ଅଧୀନରେ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କୁ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କୁ ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡ ସଂହିତାର ଧାରା 409 ଅନୁଯାୟୀ ସାଢ଼େ ଚାରି ବର୍ଷ ସଶ୍ରମ କାରାଦଣ୍ଡ ଏବଂ 2000 ଟଙ୍କା ଜରିମାନା ଏବଂ ସଂହିତାର ଧାରା 120-B ଏବଂ 477-A ଅନୁଯାୟୀ ଦୁଇ ବର୍ଷ ସଶ୍ରମ କାରାଦଣ୍ଡ ଏକସମୟରେ ଦଣ୍ଡିତ କରିଥିଲେ । ବିଦ୍ୱାନ ବିଚାରକରୁଥିବା ବିଚାରପତି ତାଙ୍କ ରାୟ ସମୟରେ ନିମ୍ନମତେ ମନ୍ତବ୍ୟ ଦେଇଛନ୍ତି :-

"ତେଣୁ ଉପରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଥିବା ସମସ୍ତ ପ୍ରମାଣକୁ ବିଚାରକୁ ନେଇ ମୁଁ ଜାଣିବାକୁ ପାଇଲି ଯେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ବିଦ୍ୟାଧର ପ୍ରଧାନ, D.F.P.O, ସରକାରୀ ଅର୍ଥ ଆତ୍ମସାତ କରିବାକୁ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର କରିଛନ୍ତି ବୋଲି ଅଭିଯୋଜନ ସେମାନଙ୍କ ମାମଲାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରମାଣିତ କରିଛି । ସେମାନେ ଏହା ମଧ୍ୟ ପ୍ରମାଣିତ କରିଛନ୍ତି ଯେ ତାଙ୍କୁ ସକ୍ରିୟ ସହଯୋଗ ମିଳିଛି ଏବଂ ପୀତବାସ ସାହୁଙ୍କ ସହାୟତାରେ ସରକାରୀ ଅର୍ଥର ପରିମାଣ 4,943-4-0 ଟଙ୍କା ଆତ୍ମସାତ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ସେହି କାର୍ଯ୍ୟରେ ମିଥ୍ୟା ନଥିଭୁକ୍ତ କରି ସେ ପିତବାସ୍ ସାହୁଙ୍କୁ ସରକାରୀ ନଥିକୁ ଜାଲିଆତି କରିବାରେ ସକ୍ରିୟ ଭାବରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି । ତେଣୁ ତାଙ୍କ ବିରୋଧରେ ଏହି ତିନୋଟି ଅଭିଯୋଗ ଚୂଡ଼ାନ୍ତ ଭାବରେ ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଛି । ଅନ୍ୟ ଅଭିଯୁକ୍ତମାନଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ, ମୁଁ ପୂର୍ବରୁ କହି ସାରିଛି ଯେ ସେମାନେ ଯଥେଷ୍ଟ ଅନଭିଜ୍ଞ ଏବଂ ଏହି ଅଭିଯୁକ୍ତମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରମାଣର ସନ୍ଦେହଜନକ ପ୍ରକୃତି ଏବଂ ପ୍ରଥମ ଅଭିଯୁକ୍ତ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ଥିତିକୁ ବିଚାରକୁ ନେଇ, ମୁଁ ଏହି ଚାରି ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ସନ୍ଦେହଜନିତ ଲାଭ ଦେଉଛି ଯଦିଓ ମୁଁ ଏହି ମାମଲାରେ ସେମାନଙ୍କର ଆଚରଣକୁ ଅନୁମୋଦନ କରେ ନାହିଁ ।

ଉପରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ମୋର ଫଳାଫଳ ଅନୁଯାୟୀ, ମୁଁ ଏଠାରେ କହିପାରେ ଯେ ଏହା ଏପରି ଏକ ମାମଲା ଯେଉଁଥିରେ ଆମେ ଦେଖୁଛୁ ଯେ ସମଗ୍ର କୃଷି ଏବଂ ଏକ ଜିଲ୍ଲାର G.M.F. ବିକାଶ ପ୍ରଶାସନର ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିବା ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି କେବଳ ଦୁର୍ନୀତିଗ୍ରସ୍ତ ଉପାୟରେ ସରକାରୀ ଅର୍ଥ ଆତ୍ମସାତ କରି ନିଜ ହାତକୁ ମଳିନ କରିନାହାନ୍ତି, ବରଂ ତାଙ୍କ ଅଧୀନରେ ନିଯୁକ୍ତ ଯୁବକମାନଙ୍କ ବୃତ୍ତିକୁ ନଷ୍ଟ କରି ସେହି ବିଭାଗର ସମଗ୍ର ପ୍ରଶାସନରେ ମଧ୍ୟ ଦୁର୍ନୀତି ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରିଛନ୍ତି ।

ଆବେଦନକାରୀ ଓଡ଼ିଶା ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟରେ ଆବେଦନ କରିଥିଲେ । ସେହି ନ୍ୟାୟାଳୟର ଏକ ଦୁଇଜଣିଆ ବିଚାରପତିଙ୍କ ଖଣ୍ଡପୀଠ ତାଙ୍କ ଆବେଦନକୁ ମଞ୍ଜୁର କରିଥିଲେ ଏବଂ ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡ ସଂହିତାର ଧାରା 409 ଏବଂ 477-A ଅନୁଯାୟୀ ତାଙ୍କ ଦଣ୍ଡବିଧାନ ଏବଂ ଦଣ୍ଡାଦେଶକୁ ଖାରଜ କରିଦେଇଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ସଂହିତାର ଧାରା 120-B ଅନୁଯାୟୀ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ଅଭିଯୋଗରେ ତାଙ୍କ ଦଣ୍ଡବିଧାନ ଏବଂ ଦଣ୍ଡାଦେଶକୁ କାଏମ ରଖିଥିଲେ । ଅନ୍ୟ ଚାରି ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କ ଦୋଷମୁକ୍ତ ମାମଲାରେ ବିଚାର କରୁଥିବା ନ୍ୟାୟାଳୟ କିମ୍ବା ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡ ସଂହିତାର ଧାରା 409 ଏବଂ 477-A ଅନୁଯାୟୀ ଅଭିଯୋଗ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କୁ ଦୋଷମୁକ୍ତ କରିବା ସମ୍ପର୍କରେ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ତଥ୍ୟର ସଠିକତା ବିଷୟରେ ଆମେ ବିଚାର କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କଲେ ଯେ ଯଦିଓ ଆବେଦନକାରୀ ତୈଳ କେକ୍ ସଂଗ୍ରହରେ ଅର୍ଥ ସାହାଯ୍ୟ ଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସରକାରୀ କୋଷାଗାରରୁ 27,000 ଟଙ୍କା ଉଠାଇଥିଲେ, ମାତ୍ର ଏହା ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇନାହିଁ ଯେ, ତାହା ଆବେଦନକାରୀଙ୍କୁ ନ୍ୟସ୍ତ କରାଯାଇଥିଲା । ତେଣୁ ଧାରା 409 ଅନୁଯାୟୀ ତାଙ୍କ ବିରୋଧରେ ଅଭିଯୋଗ ବିଫଳ ହୋଇଥିଲା । ଧାରା 477-A ଅନୁଯାୟୀ ଅଭିଯୋଗ ସମ୍ବନ୍ଧରେ, ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ତାଙ୍କୁ ଏହି ଆଧାରରେ ଦୋଷମୁକ୍ତ କରିଥିଲେ ଯେ ଯେଉଁ ଦସ୍ତାବିଜରେ ଜାଲିଆତି ହୋଇଥିବା କୁହାଯାଉଛି, ଯାହାର ସଙ୍ଖ୍ୟା ଅଧିକ ଥିଲା, ଅଭିଯୋଗରେ ତାହା ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇ ନାହିଁ ଏବଂ ଏକ ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବିବୃତି ଥିଲା ଯେ "ଆକାଉଣ୍ଟ, ନଗଦ ବହି, ଷ୍ଟକ୍ ବହି, କ୍ଷୁଦ୍ର ନଗଦ ବିକ୍ରୟ ରେଜିଷ୍ଟର, ନଗଦ ମେମୋ, କୃଷକଙ୍କ ଆବେଦନ, ରସିଦ, ବିଲ୍, ଭାଉଚର୍, କାଗଜପତ୍ର, ଦସ୍ତାବିଜ, ଚିଠି, ପତ୍ର ବିନିମୟ ଇତ୍ୟାଦିକୁ ଜାଲିଆତି କରାଯାଇଥିଲା" ।

ଧାରା 120-B ଅନୁଯାୟୀ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ଅଭିଯୋଗ ସମ୍ବନ୍ଧରେ, ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ମତବ୍ୟକ୍ତ କରିଥିଲେ ଯେ ଏହି ଅଭିଯୋଗକୁ ପ୍ରମାଣ କରିବା ପାଇଁ ସବୁଠାରୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସାକ୍ଷୀ ହେଉଛନ୍ତି ଉପରୋକ୍ତ ରାଜସାକ୍ଷୀ (P.W. 25) ଯିଏ ମିଥ୍ୟା କ୍ରୟ ଏବଂ ବିପୁଳ ପରିମାଣର ତୈଳ କେକର ମିଥ୍ୟା ବଣ୍ଟନ ଦର୍ଶାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆବେଦନକାରୀ ଏବଂ ତାଙ୍କ ସମେତ ଅନ୍ୟ ଉପ-ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ 23 କିମ୍ବା 25 ସେପ୍ଟେମ୍ବର 1947 ରେ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ରର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଥିଲେ । ଏହା ମଧ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ କରିଥିଲା ଯେ "ପିତାବାସଙ୍କ ପ୍ରମାଣକୁ ସମର୍ଥନ କରିବା ପାଇଁ ଅଭିଯୋଜନ ଦ୍ୱାରା ଯାଞ୍ଚ କରାଯାଇଥିବା ଅଧିକାଂଶ ସାକ୍ଷୀ ନିଜେ ଏହି ଷଡଯନ୍ତ୍ରରେ ସହଯୋଗୀ ଅଟନ୍ତି ।" ସେହି ଷଡଯନ୍ତ୍ର ସମ୍ପର୍କରେ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଜାଣିବାକୁ ପାଇଲେ ଯେ ରାଜସାକ୍ଷୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଦିଆଯାଇଥିବା ପ୍ରମାଣ ଅନ୍ୟ ସ୍ୱାଧୀନ ସାକ୍ଷୀଙ୍କଠାରୁ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ସମର୍ଥନ ପାଇଛି । ପ୍ରମାଣ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ପରେ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଫଳାଫଳକୁ ଲିପିବଦ୍ଧ କରିଥିଲେ :-

"ଆବେଦନକାରୀ ସମଗ୍ର ପ୍ରବଞ୍ଚନା ପଛରେ ମୂଳ ଆଗତକାରୀ ଏବଂ ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ ବୋଲି ରାଜସାକ୍ଷୀଙ୍କ ପ୍ରମାଣର ଏହା ସବୁଠାରୁ ଦୃଢ ସମର୍ଥନ ହେବ । ସେ ହିଁ ତାଙ୍କ ସରକାରୀ ପଦବୀର ଅପବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ ଏବଂ ତୈଳ କେକର ମିଥ୍ୟା ସଂଗ୍ରହ ଏବଂ ବିତରଣ ସଂଖ୍ୟା ଦେଖାଇବାରେ ତାଙ୍କ ସହ ଯୋଗଦେବାକୁ ତାଙ୍କ ଅଧସ୍ତନ କର୍ମଚାରୀଙ୍କୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ ।"

ଏବଂ ଶେଷରେ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ନିମ୍ନଲିଖିତ ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ପହଞ୍ଚିଲେ :-

"ତେଣୁ ମୋର ମତ ହେଉଛି ଯେ ତୈଳ କେକର ନକଲି ସଂଗ୍ରହ ଏବଂ ବଣ୍ଟନ ଦର୍ଶାଇ କୋଷାଗାରରୁ ଉଠାଯାଇଥିବା ଅର୍ଥର ଆପରାଧିକ ବିଶ୍ୱାସ ଭଙ୍ଗ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ତାଙ୍କ ସହିତ ଯୋଗଦେବାକୁ ତାଙ୍କ ସମସ୍ତ ଅଧସ୍ତନ କର୍ମଚାରୀଙ୍କୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ରଚାଯାଇଥିବା ଷଡଯନ୍ତ୍ରରେ ଅଗ୍ରଣୀ ଭୂମିକା ବିଷୟରେ ରାଜସାକ୍ଷ୍ୟଙ୍କ ବିବୃତ୍ତି ସତ୍ୟ । ତାଙ୍କ ପ୍ରମାଣର ନିରପେକ୍ଷ ସମର୍ଥନ ରହିଛି ଯାହା ଆବେଦନକାରୀ କେବଳ ଜଣେ ଅବହେଳା କରୁଥିବା ଉପରିସ୍ଥ ଅଧିକାରୀ ଯିଏକି ତାଙ୍କ ଅସାଧୁ ଅଧସ୍ତନ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତାରିତ ଏବଂ ଠକେଇର ଶିକାର ହୋଇଥିବା ପ୍ରସଙ୍ଗ ସହିତ ଅସଙ୍ଗତ । ଏହା ପରେ ଅନୁରୋଧ କରାଯାଇଥିଲା ଯେ ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡ ସଂହିତାର ଧାରା 120-B ଅନୁଯାୟୀ ଅଭିଯୋଗରେ ଅପରାଧର ତାରିଖ ଅକ୍ଟୋବର 1947 ବୋଲି କୁହାଯାଇଥିଲା, ଯେତେବେଳେ କି P.W. 5ର ପ୍ରମାଣ ଅନୁଯାୟୀ, ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର 23 ରୁ 25 ସେପ୍ଟେମ୍ବର 1947 ମଧ୍ୟରେ ବରଗଡରେ ଘଟିଥିଲା । ତାରିଖରେ ଏହି ଅସମଞ୍ଜସ୍ୟ ଗୁରୁତ୍ୱହିନ ଏବଂ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ପକ୍ଷପାତିତା କରିନାହିଁ ।"

ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡ ସଂହିତାର ଧାରା 120-B ଅନୁଯାୟୀ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ଏବଂ ଦଣ୍ଡାଦେଶର ସମକାଳୀନ ଆଦେଶରୁ, ତାଙ୍କୁ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟରେ ଆବେଦନ କରିବାକୁ ବିଶେଷ ଅନୁମତି ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିଲା । ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ପାଇଁ ବିଦ୍ୱାନ ଓକିଲ ଆବେଦନକୁ ସମର୍ଥନ କରି ନିମ୍ନଲିଖିତ ପ୍ରସଙ୍ଗଗୁଡିକ ଉଠାଇଛନ୍ତି :-

1. ଯେ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ଅପରାଧରେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ସମସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ନିର୍ଦ୍ଦୋଷରେ ଖଲାସ ହୋଇଛନ୍ତି, ସେହି ଅଭିଯୋଗ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତାଙ୍କର ଦୋଷସିଦ୍ଧି ଏବଂ ଦଣ୍ଡାଦେଶ ଆଇନରେ ବଜାୟ ରଖାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ ;

2. ଯେ ଆବେଦନକାରୀ ନିଜେ ସଂହିତାର ଧାରା 409 ଏବଂ 477-A ଅଧୀନରେ ମୂଳ ଅଭିଯୋଗରୁ ଦୋଷମୁକ୍ତ ହେବା ପରେ, ସେ ସେହି ଅପରାଧଗୁଡ଼ିକର ଷଡଯନ୍ତ୍ର ପାଇଁ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇପାରିନଥିଲେ;

3. ଯେ ଅନ୍ୟ ଅଭିଯୁକ୍ତମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଭିଯୋଜନ ସାକ୍ଷୀଙ୍କ ପ୍ରମାଣକୁ ଯେପରି ଅବିଶ୍ୱାସ କରାଯାଉଥିଲା, ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ଅଭିଯୋଗରେ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କୁ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ସେହି ପ୍ରମାଣ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରାଯିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ;

1956

ବିଦ୍ୟାଧର ପ୍ରଧାନ
ବନାମ
ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ

ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତି ସିହ୍ନା

4. ଫୌଜଦାରୀ କାର୍ଯ୍ୟବିଧି ସଂହିତା, ଧାରା 342ର ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ସଂକଳନ କରାଯାଇନାହିଁ, କାରଣ ଅଭିଯୋଜନ ସାକ୍ଷ୍ୟର ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ସେହି ଧାରା ଅନୁଯାୟୀ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଆବେଦନକାରୀଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ପରୀକ୍ଷଣରେ ରଖାଯାଇ ନଥିଲା । ଆମ ମତରେ, ଏହି ବିବାଦଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ କୌଣସିଟିରେ କୌଣସି ଉପାଦାନ ନାହିଁ ଏବଂ ଆମେ ଆମର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ପାଇଁ ଆମର କାରଣ ଦେବାକୁ ଅଗ୍ରସର ହେଉଛୁ ।

ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ତରଫରୁ ଉଠାଯାଇଥିବା ପ୍ରଥମ ଯୁକ୍ତିର ସମର୍ଥନରେ *ତୋପାନ ଦାସ ବନାମ ବମ୍ବେ ରାଜ୍ୟ* ([1]) ମାମଲାରେ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟର ସଦ୍ୟ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଉପରେ ଦୃଢ଼ ନିର୍ଭରଶୀଳତା ରଖାଯାଇଥିଲା ଏବଂ ରାୟ ସମ୍ପର୍କରେ ସେହି ମାମଲାରେ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରାଯାଇଥିଲା । *'ଦି କୁଇନ ବନାମ ମ୍ୟାନିଙ୍ଗ'* ([2]), *'ଦି କୁଇନ ବନାମ ଥମ୍ପସନ'* ([3]) ଏବଂ *'ଦି କିଙ୍ଗ ବନାମ ପ୍ଲମର'* ([4]) ଭଳି ମାମଲାଗୁଡ଼ିକ ଏହି ଯୁକ୍ତିର ସମର୍ଥନରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଥିଲା ଯେ, ଯେଉଁଠାରେ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ଅଭିଯୋଗରେ ଜଣକୁ ଛାଡ଼ି ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ଅଭିଯୁକ୍ତ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷରେ ଖଲାସ ହୁଅନ୍ତି, ତେବେ କେବଳ ସେହି ଅଭିଯୋଗରେ ଜଣକୁ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । ଏହି ସମ୍ବନ୍ଧରେ *କନଙ୍ଗର ଆରଚିଗେ ଧର୍ମସେନା ବନାମ ରାଜା* ([5]) ମାମଲାରେ ପ୍ରିଭି ପରିଷଦର ନ୍ୟାୟିକ କମିଟିର ସଦ୍ୟ ନିଷ୍ପତ୍ତି ମଧ୍ୟ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇପାରେ, ଯଦିଓ ଏହା ବାରରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇ ନଥିଲା । ସେହି ମାମଲାରେ ନ୍ୟାୟିକ କମିଟି ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିଥିଲେ ଯେ ଯେଉଁଠାରେ କେବଳ ଦୁଇ ଜଣ ବ୍ୟକ୍ତି ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ଅଭିଯୋଗରେ ଜଡିତ ଅଛନ୍ତି, ଯଦି ଜଣଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ଏକ ନୂତନ ବିଚାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବାକୁ ପଡ଼େ, ତେବେ ଏହା ଉଭୟଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଆଯିବା ଉଚିତ, କାରଣ ଏହିପରି ମାମଲାରେ ଏକମାତ୍ର ସମ୍ଭାବ୍ୟ ଉପସଂହାର ଥିଲା ଯେ ଉଭୟ ଦୋଷୀ ଥିଲେ କିମ୍ବା ଉଭୟ ଅପରାଧରେ ଦୋଷୀ ନଥିଲେ । ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟର ସାମ୍ପ୍ରତିକ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଉପରେ ଏତେ ଦୃଢ ଭାବରେ ନିର୍ଭର କରାଯାଇଛି ଯେ ଏକ ସମାନ ନିୟମ ଧାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଛି, କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନର ମାମଲାଠାରୁ ସ୍ୱଷ୍ଟ ଭାବରେ ଭିନ୍ନ ଅଟେ କାରଣ ସେହି ମାମଲାରେ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ଅପରାଧରେ ଦୋଷୀ ବୋଲି ଅଭିଯୋଗ କରାଯାଇଥିବା ଏକମାତ୍ର ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଲେ ଯିଏକି ବିଚାରରେ ରଖାଯାଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଲେ । ଯଦିଓ ତାଙ୍କୁ ବିଚାରକୁ ନିଆଯାଇନଥିଲା, ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଏହି ଅପରାଧ ସହ ସମ୍ପୃକ୍ତ ଥିଲେ ବୋଲି କୌଣସି ଅଭିଯୋଗ କିମ୍ବା କୌଣସି ପ୍ରମାଣ ସାମ୍ନାକୁ ଆସି ନଥିଲା । ସେହି ପରିସ୍ଥିତିରେ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ ଏହା ସ୍ଥିର କରିଥିଲେ ଯେ ଦୁଇ କିମ୍ବା ଅଧିକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅପରାଧ କରିବା ପାଇଁ ଏକ ଚୁକ୍ତିନାମା ଅଛି ବୋଲି ପ୍ରମାଣ କରିବା ପାଇଁ ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି କିମ୍ବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କଙ୍କୁ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ଅଭିଯୋଗକୁ ଆଣିବା ଆବଶ୍ୟକ । ସେହି ମାମଲାର ଫଳାଫଳ ଉପରେ, ଅବଶିଷ୍ଟ ଅଭିଯୁକ୍ତ ଦୋଷମୁକ୍ତ ହେବା ପରେ କେବଳ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଅପରାଧ ସହିତ ଜଡିତ ଥିଲେ ଏବଂ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ଅଭିଯୋଗରେ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ଯେହେତୁ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଅପରାଧ କରିବା ପାଇଁ ନିଜ ସହିତ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର କରିଥିବା ଅଭିଯୋଗରେ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ, ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ ଏହି ଯୁକ୍ତିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିଥିଲେ ଯେ ତଥ୍ୟ ଏବଂ ପ୍ରମାଣ ଉପରେ, ଏବଂ ସେହି ମାମଲାରେ ଅଭିଯୋଗରେ ମଧ୍ୟ ଦଣ୍ଡବିଧାନ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ମାମଲାରେ, ଯେପରି ପୂର୍ବରୁ ସୂଚିତ ହୋଇଛି, ନିମ୍ନ ନ୍ୟାୟାଳୟର ଫଳାଫଳ ଉପରେ, ବିଚାରରେ ରଖାଯୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ, ଅନ୍ୟ ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସହ ସମାନ ଭାବରେ ନିଜକୁ ସମ୍ପୃକ୍ତ କରିଥିବା ରାଜସାକ୍ଷୀ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଅନେକ ଅଭିଯୋଜନ ସାକ୍ଷୀ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ରରେ ଗୁପ୍ତ

ବୋଲି ଦର୍ଶାଇଥିଲେ । ନିମ୍ନ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଦ୍ୱାରା ରାଜସାକ୍ଷୀଙ୍କ ପ୍ରମାଣ ଉଭୟ ବେଆଇନ ସହମତି ଏବଂ ଷଡଯନ୍ତ୍ର ସହିତ ସମ୍ପୃକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ବିଷୟରେ ତଥ୍ୟଗତ ଭାବରେ ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଛି । 1948 ମସିହା ଜୁନ୍ 28 ତାରିଖରେ ଦାଖଲ ହୋଇଥିବା ଏତଲାରେ ଅନ୍ୟ ପାଞ୍ଚ ଜଣ ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କ ସହ କୃଷି ଉପ-ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରକଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ, ରାଜସାକ୍ଷୀ ପିତାବାସ ସାହୁଙ୍କୁ ଏହି ଷଡଯନ୍ତ୍ରରେ ସମ୍ପୃକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ଭାବେ ନାମିତ କରାଯାଇଥିଲା । ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଉପରୋକ୍ତ ପିତାବାସ ସାହୁଙ୍କୁ ମାମଲାର ତଥ୍ୟର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏବଂ ସତ୍ୟ ବିବୃତି ଦେବା ସର୍ତ୍ତରେ କ୍ଷମା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିଲା ଏବଂ ଜଣେ ରାଜସାକ୍ଷୀ ଭାବରେ ଯାଞ୍ଚ କରାଯାଇଥିଲା, ଯାହାଙ୍କ ପ୍ରମାଣ ମୁଖ୍ୟତଃ ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କ ବିରୋଧରେ ମାମଲା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଥିଲା । ଯେପରି ଉପରେ ଦର୍ଶାଯାଇଛି, ତାଙ୍କ ପ୍ରମାଣ, ତୈଳ କେକର ବ୍ୟବସାୟୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସମର୍ଥିତ ହୋଇଥିଲା, ଯେଉଁମାନେ ଦ୍ରବ୍ୟ ଯୋଗାଣ କରିଥିଲେ, ଯାହାକି ଷଡଯନ୍ତ୍ରର ବିଷୟବସ୍ତୁ ଥିଲା । ତେଣୁ ଏହା କୁହାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ ଯେ ଉପରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଥିବା ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟର ସଦ୍ୟତମ ନିଷ୍ପତ୍ତି ସହିତ ଏହି ମାମଲାଟି ସମାନ ଅଟେ ।

କିନ୍ତୁ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ତରଫରୁ ଯୁକ୍ତି କରାଯାଇଥିଲା ଯେ ତାଙ୍କ ବିରୋଧରେ କେବଳ ଅନ୍ୟ ଅଭିଯୁକ୍ତମାନଙ୍କ ସହ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ଅଭିଯୋଗ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଅଭିଯୁକ୍ତମାନଙ୍କ ସହିତ ରାଜସାକ୍ଷୀଙ୍କ ସହ କୌଣସି ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ଅଭିଯୋଗ ହୋଇନଥିଲା । ଧାରା 120-B ଅନୁଯାୟୀ ଅଭିଯୋଗଟି ଏହି ଭାବରେ ଅଛି :

"ପ୍ରଥମତଃ, ଆପଣ 1947 ମସିହା ଅକ୍ଟୋବର ମାସରେ କିମ୍ବା ସେହି ପାଖାପାଖି ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲାରେ ହେମଚନ୍ଦ୍ର ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ସହ ବେଆଇନ ଉପାୟରେ ଏକ ବେଆଇନ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ କିମ୍ବା ହେବା କାରଣ ପାଇଁ ସହମତ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ଉକ୍ତ ରାଜିନାମାର ଅନୁସରଣରେ ଆପଣ ଧାରା 409, I.P.C. ଅନୁଯାୟୀ ଆପରାଧିକ ବିଶ୍ୱାସ ଭଙ୍ଗ ଏବଂ ଧାରା 477- A ଅନୁଯାୟୀ ଆକାଉଣ୍ଟଗୁଡିକର ଜାଲିଆତି, R.I. ସହିତ ଦୁଇ ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ସମୟ ପାଇଁ ଦଣ୍ଡନୀୟ ଅପରାଧ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ସେହି ଉପାୟରେ ଧାରା 120-B, I.P.C. ଅନୁଯାୟୀ ଏବଂ ଦୌରା ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ସଂଜ୍ଞାନ ମଧ୍ୟରେ ଦଣ୍ଡନୀୟ ଅପରାଧ କରିଛନ୍ତି ।"

ଏହିପରି ଭାବରେ ଅଭିଯୋଗର ଶବ୍ଦରୁ ଏହା ଜଣାପଡ଼ିବ ଯେ ରାଜସାକ୍ଷୀଙ୍କୁ ଷଡଯନ୍ତ୍ରକାରୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ବୋଲି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବରେ ନାମିତ କରାଯାଇ ନାହିଁ, ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାଙ୍କୁ "ଅନ୍ୟ ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି" ବର୍ଗରେ ଅଣାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । ସେହି ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ କ'ଣ ସୂଚିତ କରେ, ରାଜସାକ୍ଷୀ ମଧ ସେହି ବ୍ୟାଖ୍ୟାନ ମଧରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ କି ନାହିଁ ସେ ବିଷୟରେ କିଛି କହିବାକୁ ପଡିବ । ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ଓକିଲ ଯୁକ୍ତି ବାଢ଼ିଥିଲେ ଯେ ସେମାନେ ତାହା କରିନଥିଲେ । ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଓକିଲ ଏହାର ବିପରୀତ ଯୁକ୍ତି କରିଥିଲେ । ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଏକ ଅଭିଯୋଗ ତିନୋଟି ଅଂଶକୁ ନେଇ ଗଠିତ : (1) ପ୍ରାରମ୍ଭ, (2) ଅପରାଧର ବିବୃତି, ଏବଂ (3) ଅପରାଧର ସବିଶେଷ ବିବରଣୀ । ଖୁବ ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ସମୟରୁ ଆରୋପଣର ଇଂରାଜୀ ଆଇନ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବୈଷୟିକ ନିୟମ ଉପରେ ଆଧାରିତ । ସେହି ନିୟମଗୁଡିକ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆରୋପଣ ଅଧିନିୟମ, 1915 (5 ଏବଂ 6 ଜର୍ଜ 5, ଅଧ୍ୟାୟ 90) ଦ୍ୱାରା ସଂହିତାବଦ୍ଧ ହୋଇଛି । ନ୍ୟାୟ ପ୍ରଶାସନ (ବିବିଧ ବ୍ୟବସ୍ଥା) ଅଧିନିୟମ , 1933 ଦ୍ୱାରା ସଂଶୋଧିତ ଅଧିନିୟମର ନିୟମ 2 (ଅନୁସୂଚୀ-1) ରେ "ଆରୋପ ପତ୍ର" ର ରୂପ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ କରାଯାଇଛି । "ଅପରାଧର

1956

ବିମ୍ବାଧର ପ୍ରଧାନ
ବନାମ
ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ

ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତି ସିହ୍ନା

ବିବରଣୀ"ର ରୂପ ଅଧିନିୟମର ନିୟମ 4 ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୋଇଛି ଏବଂ ଏହା ତଳେ ନିୟମ 5 ଦ୍ୱାରା ଆବଶ୍ୟକ ଅନୁଯାୟୀ "ଅପରାଧର ସବିଶେଷ ବିବରଣୀ" ଅନୁସରଣ କରିବାକୁ ପଡିବ । ସେହି ନିୟମଗୁଡିକ ଦଣ୍ଡ ପ୍ରକ୍ରିୟା ସଂହିତାର ଅଧ୍ୟାୟ XIX ରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ନିୟମ ସହିତ କମ୍ କିମ୍ବା ଅଧିକ ଅନୁରୂପ । ଦଣ୍ଡ ପ୍ରକ୍ରିୟା ସଂହିତାର ଧାରା 221, ଆବଶ୍ୟକ କରେ ଯେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ଯେଉଁ ଅପରାଧରେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ହୋଇଛି ଯଦି ଏପରି ଏକ ନାମ ଆଇନ ଦ୍ୱାରା ଦିଆଯାଇଛି ଯାହା ଅପରାଧ ସୃଷ୍ଟି କରେ, ଅପରାଧର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନାମ ପ୍ରଦାନ କରି, ତାହା ଅଭିଯୋଗରେ ଉଲ୍ଲେଖ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ, ଯାହାର ଅର୍ଥ ଏହି ମାମଲାରେ ଅପରାଧିକ ଷଡଯନ୍ତ୍ରର ଅପରାଧ, ଧାରା 120-A, ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡ ସଂହିତା ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରାଯାଇଛି । ଦଣ୍ଡ ପ୍ରକ୍ରିୟା ସଂହିତାର ଧାରା 221ର ଉପ-ଧାରା (5) ଅନୁଯାୟୀ ଏହି ଧାରାର ନାମକରଣ, ଏକ ବିବୃତିର ସମତୁଲ୍ୟ ଯେ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ବିରୋଧରେ ଅଭିଯୋଗ କରାଯାଇଥିବା ଅପରାଧିକ ଷଡଯନ୍ତ୍ରର ଅପରାଧ ଗଠନ କରିବା ପାଇଁ ଆଇନ ଦ୍ୱାରା ଆବଶ୍ୟକ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଆଇନଗତ ସର୍ତ୍ତ ପୂରଣ କରାଯାଇଥିଲା । ସଂହିତାର ଧାରା 222 ଆବଶ୍ୟକ କରେ ଯେ, ଆରୋପିତ ଅପରାଧର ସମୟ ଏବଂ ସ୍ଥାନ, ଏବଂ ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି (ଯଦି ଥାଏ) ଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ, କିମ୍ବା ଯେଉଁ ବିଷୟ (ଯଦି ଥାଏ) ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅପରାଧ କରାଯାଇଥିଲା, ସେ ବିଷୟରେ ବିସ୍ତୃତ ବିବରଣୀ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯିବ । ଏହା ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଯେ ଯେଉଁ ଧାରାରେ ଅପରାଧର ବିବରଣୀ ଉଲ୍ଲେଖ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି, ସେଥିରେ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ଭଳି ଅପରାଧରେ ସହଯୋଗୀ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ରକାରୀଙ୍କ ନାମ ମଧ୍ୟ ଉଲ୍ଲେଖ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । ତେଣୁ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଏହା ଯଥେଷ୍ଟ ଯଦି ଅଭିଯୋଗ ଦର୍ଶାଏ ଯେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ଅନ୍ୟ ଅଜ୍ଞାତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସହିତ ଅପରାଧିକ ଷଡଯନ୍ତ୍ରର ଅପରାଧ କରିଛି । ଯଦିଓ ଭାରତରେ ସଂସଦ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଣୀତ ଆଇନ ଏହା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ କରେ ନାହିଁ ଯେ ଅପରାଧିକ ଷଡଯନ୍ତ୍ର ଅପରାଧରେ ସମ୍ପୃକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବିଚାରରେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି କିମ୍ବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ସହିତ ନାମିତ କରାଯିବା ଉଚିତ, ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କୁ ଏକ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ନୋଟିସ୍ ଦେବା ପାଇଁ ସେହି ବିବରଣୀ ଦେବାକୁ ସର୍ବଦା ପରାମର୍ଶ ଦିଆଯାଏ ଯେ ସେ ଏବଂ (ନାମିତ ବ୍ୟକ୍ତି) ତଥା ଅଜ୍ଞାତ ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅପରାଧ କରିବାକୁ ଏପରି ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର କରିଥିବା ଅଭିଯୋଗ ହୋଇଛି । ଏହି ମାମଲାରେ ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡ ସଂହିତା 120-B ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପାଞ୍ଚ ଜଣ ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କ ବିରୋଧରେ ହୋଇଥିବା ଅଭିଯୋଗରେ କେବଳ ସେହି ପାଞ୍ଚ ଜଣଙ୍କୁ ଷଡଯନ୍ତ୍ରକାରୀ ଭାବରେ ନାମିତ କରାଯାଇଥିଲା ଏବଂ ଏହି ଷଡଯନ୍ତ୍ରରେ ଗୁପ୍ତ ଥିବା ରାଜସାକ୍ଷୀଙ୍କ ନାମକୁ ମଧ୍ୟ ବାଦ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଅନ୍ୟ ଚାରି ଅଭିଯୁକ୍ତ (ଉପରୋକ୍ତ ଯେଉଁମାନେ ବିଚାର କରୁଥିବା ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଦୋଷରେ ଖଲାସ ହୋଇଛନ୍ତି) ଙ୍କ ବିରୋଧରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିବା ଅଭିଯୋଗର ସନ୍ଦର୍ଭରେ ଏହା ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ସାମ୍ନାକୁ ଆସିଛି । ଏହା ଦର୍ଶାଏ :-

"ଆପଣ 1947 ମସିହା ଅକ୍ଟୋବର ମାସରେ କିମ୍ବା ପାଖାପାଖି ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲାରେ, ବିମ୍ବାଧର ପ୍ରଧାନଙ୍କ ସହ ବେଆଇନ ଉପାୟରେ ଏକ ବେଆଇନ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ସହମତ ହୋଇଥିଲେ କିମ୍ବା କରିବାର କାରଣ ହୋଇଥିଲେ ...... "।

ବିଚାର କରୁଥିବା ନ୍ୟାୟାଳୟର ରେକର୍ଡ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆମେ ଜାଣିବାକୁ ପାଇଛୁ ଯେ ବିଚାରକୁ ପୁଙ୍ଖାନୁପୁଙ୍ଖ ଭାବରେ କିମ୍ବା ସତର୍କତାର ସହିତ ଚିହ୍ନିତ କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅଭିଯୋଗରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଅପରାଧର ତାରିଖ ପ୍ରମାଣରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିବା ତାରିଖଠାରୁ ଭିନ୍ନ, ଯେପରି ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି, ଯାହା ଜାଣିବାକୁ ପାଇଥିଲେ ଯେ

ସେହି ଭୁଲ ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କ ପ୍ରତି କୌଣସି ପକ୍ଷପାତ ସୃଷ୍ଟି କରିନଥିଲା । ସେହିଭଳି, ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଅନୁଯାୟୀ, ଧାରା 477-A ଅନୁଯାୟୀ ଅଭିଯୋଗ, ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ସବିଶେଷ ବର୍ଣ୍ଣନା ସହିତ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇ ନଥିଲା, ଯାହାର ଫଳସ୍ୱରୂପ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କୁ ଆବେଦନରେ ସେହି ଅଭିଯୋଗରୁ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷରେ ଖଲାସ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ଯଦି ଧାରା 120-B ଅନୁଯାୟୀ ଅଭିଯୋଗରେ "ଏବଂ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି, ଜଣାଶୁଣା କିମ୍ବା ଅଜ୍ଞାତ" ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ାଯାଇଥାଆନ୍ତା, ତେବେ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ତରଫରୁ ଅଭିଯୋଗ ପାଇଁ କୌଣସି ଆଧାର ନଥାନ୍ତା ।

ତଥାପି, ଆମ ମତରେ, ଦଣ୍ଡ ପ୍ରକ୍ରିୟା ସଂହିତାର ଧାରା 225ର ବ୍ୟବସ୍ଥା, ବର୍ତ୍ତମାନ ମାମଲାର ତଥ୍ୟ ଏବଂ ପରିସ୍ଥିତି ପାଇଁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ । ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡ ସଂହିତାର ଧାରା 120-B ଅନୁଯାୟୀ ଅଭିଯୋଗରେ ରାଜସାକ୍ଷୀଙ୍କ ନାମ ଉଲ୍ଲେଖ କରିବାରେ ବାଦ୍ ଦେବା କିପରି ଆବେଦନକାରୀଙ୍କୁ ବିଭ୍ରାନ୍ତ କରିଛି କିମ୍ବା ନ୍ୟାୟର ବିଫଳତା ସୃଷ୍ଟି କରିଛି ତାହା ଆମକୁ ଦର୍ଶାଯାଇନାହିଁ । ଅଭିଯୋଗର ଆବେଦନର ସନ୍ଦର୍ଭରେ ସମଗ୍ର ଅଭିଯୋଜନ ମାମଲାଟି ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଛି ଯେ ଆବେଦନକାରୀ ଖାଦ୍ୟ ବିଭାଗରେ ତାଙ୍କ ଅଧସ୍ତନ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ସହ ମିଶି କୃଷକମାନଙ୍କୁ ସାର ପ୍ରୟୋଗ କରି ଅଧିକ ଖାଦ୍ୟ ଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ କରିବା ପାଇଁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ତୈଳ-କେକ୍ ସଂଗ୍ରହ ପାଇଁ ଆବଣ୍ଟିତ ପାଣ୍ଠିର ଆତ୍ମସାତ୍ କରିବା କରିବାକୁ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର କରିଥିଲେ । ରାଜସାକ୍ଷୀ ସବୁବେଳେ ଆବେଦନରେ ଚିତ୍ରଣରେ ସବୁବେଳେ ରହିଆସିଛନ୍ତି ଏବଂ ନିମ୍ନ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମିଳିଥିବା ତଥ୍ୟ ଅନୁଯାୟୀ, ତାଙ୍କ ପ୍ରମାଣ ହେଉଛି ଅଭିଯୋଜନ ମାମଲାରେ ମୁଖ୍ୟ ବିଷୟବସ୍ତୁ । ଅବଶ୍ୟ, ନିମ୍ନ ନ୍ୟାୟାଳୟର ରାୟରେ ଦର୍ଶାଯାଇଥିବା ଅନ୍ୟ ସମର୍ଥନକ୍ଷମ ସାକ୍ଷ୍ୟ ଅଛି । ଧାରା 537 ର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏହି ମାମଲା ପ୍ରତି ସମାନ ଭାବରେ ଆକର୍ଷିତ । ସେହି ଧାରାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏହା ଟିପ୍ପଣୀ କରିବା ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ଯେ ଯଦିଓ ଅନ୍ୟ ଅଭିଯୁକ୍ତମାନ ବିଚାର କରୁଥିବା ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଦୋଷରେ ଖଲାସ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ଯଦିଓ ସେ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟରେ ଏକମାତ୍ର ଆବେଦନକାରୀ ଥିଲେ, ସେ ଅଭିଯୋଗରେ ହୋଇଥିବା ବେଆଇନତା କିମ୍ବା ଅନିୟମିତତା ବିଷୟରେ ସେହି ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଉଠାଇନଥିଲେ । ତେଣୁ ଏହି ମାମଲାରେ ସେହି ଧାରାକୁ ସ୍ପଷ୍ଟୀକରଣ ପ୍ରୟୋଗ କରି, ଏହା ଦାବି କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ ଯେ ଅଭିଯୋଗରୁ ବାଦ୍ ନ୍ୟାୟର ବିଫଳତା ସୃଷ୍ଟି କରିଛି ।

କିନ୍ତୁ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ତରଫରୁ ବିଦ୍ୱାନ ଓକିଲ *ରାଣୀ ବନାମ ମ୍ୟାନିଙ୍ଗ* ([1]) ର ପୃଷ୍ଠା 243 ରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଜଷ୍ଟିସ୍ ମାଥ୍ୟୁଙ୍କ ମନ୍ତବ୍ୟ ପ୍ରତି ଆମର ସ୍ପଷ୍ଟ ଧ୍ୟାନ ଆକର୍ଷଣ କରିଛନ୍ତି ଯେ ଏହା "ଆଇନର ଏକ ଶିରୋଧାର୍ଯ୍ୟ ନିୟମ" ଯେ "ଏହିପରି ଏକ ମାମଲାରେ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ଅଭିଯୋଗରେ ଯେଉଁଠାରେ ଦୁଇ ଜଣ ପ୍ରତିବାଦୀ ଅଛନ୍ତି, ପ୍ରସଙ୍ଗ ଉଠାଯାଇଛି ଯେ ଉଭୟ ଦୋଷୀ କି ନୁହେଁ, ଏବଂ ଯଦି ବିଚାରକ ବୃନ୍ଦ ଉଭୟଙ୍କ ଦୋଷ ବିଷୟରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ନୁହଁନ୍ତି, ତେବେ ଉଭୟଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷରେ ଖଲାସ କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ ।" କିନ୍ତୁ ମୁଖ୍ୟ ନ୍ୟାୟଧିଶ ଲର୍ଡ କୋଲରିଜ୍, ଯାହାଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ସେହି ମାମଲାରେ ବିଚାରକମଣ୍ଡଳୀକୁ ରାୟର ବିଷୟ ବସ୍ତୁ ଥିଲା, ଏହାକୁ ଜଷ୍ଟିସ୍ ମାଥ୍ୟୁଙ୍କ ଭଳି ଉଚ୍ଚରେ ରଖନ୍ତି ନାହିଁ, ବରଂ ଏହାକୁ "କାର୍ଯ୍ୟର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ନିୟମ ବୋଲି ବୁଝନ୍ତି ।"

ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ତରଫରୁ ବିଦ୍ୱାନ ଓକିଲଙ୍କ ଦ୍ୱାରା *ରାଜା ବନାମ ପ୍ଲମର* ([1]) ମାମଲାରେ ନିର୍ଭରଶୀଳତା ରଖାଯାଇଥିଲା, ଯେଉଁଥିରେ ଏହା ଦର୍ଶାଯାଇଛି ଯେ ଏକମାତ୍ର ଅଭିଯୁକ୍ତ ଷଡଯନ୍ତ୍ରକାରୀଙ୍କୁ

ଦୋଷମୁକ୍ତ କରାଯିବା ସହିତ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ବିରୋଧରେ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହେବାର କୌଣସି ନିର୍ଣ୍ଣୟ ଅଧିମତ ପାରିତ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ କାରଣ ଯେତେଦୂର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହା କହିବା ଅର୍ଥ ହେବ ଯେ ଆବେଦନକାରୀ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ଅପରାଧିକ ସହମତି ଥିଲା ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ଏବଂ ତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କେହି ନଥିଲେ, ଏହି ନିର୍ଣ୍ଣୟ ଅଧିମତ ବିରୋଧାତ୍ମକ ବୋଲି ବିବେଚନା କରାଯିବ । ତେଣୁ ଏହା ଯୁକ୍ତି କରାଯାଇଥିଲା ଯେ ବର୍ତ୍ତମାନର ମାମଲା ପରି ଏକ ପରିସ୍ଥିତିରେ, ଆବେଦନକାରୀଙ୍କୁ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିବା ସମାନ ଅରୁଚିକର ହେବ । *I.G. ସିଙ୍ଗଲଟନ୍ ବନାମ ରାଜା-ସମ୍ରାଟ* ([2]) ମାମଲାରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଜଷ୍ଟିସ୍ ମୁଖାର୍ଜୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦତ୍ତ କଲିକତା ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟର ଏକ ରାୟରେ ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗର ଏହି ଦିଗକୁ ଭଲ ଭାବରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି । ସେଠାରେ ବିଦ୍ୱାନ ବିଚାରପତି ଭାରତରେ ପ୍ରାପ୍ତ ସ୍ଥିତି ଏବଂ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ପ୍ରାପ୍ତ ସ୍ଥିତି ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି । ଜଣେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ଷଡଯନ୍ତ୍ରକାରୀଙ୍କୁ ଦୋଷମୁକ୍ତ କରିବା ବିଷୟରେ ଇଂରାଜୀ ଆଇନର ନିୟମ ଅନ୍ୟଜଣଙ୍କୁ ଦୋଷମୁକ୍ତ କରିବା ପରେ ଯେତେବେଳେ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର କେବଳ ଉଭୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏବଂ ଉଭୟଙ୍କ ମିଳିତ ବିଚାରରେ ବୋଲି କୁହାଯାଉଥିବା କାର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ପଦ୍ଧତିର ନିୟମ ଉପରେ ଆଧାରିତ, ଯଥା, ନଥିରେ ଥିବା ବିରୋଧ କିମ୍ବା ବିବାଦ ଏକ ଦଣ୍ଡବିଧାନ ରଦ୍ଦ କରିବା ପାଇଁ ଏକ ଆଧାର । କିନ୍ତୁ ଭାରତରେ ଦଣ୍ଡବିଧାନକୁ ରଦ୍ଦ କରିବା ପାଇଁ ଏପରି ଏକ ବିରୋଧ ନିଜେ ଏକ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଆଧାର ନୁହେଁ ଯେଉଁଠାରେ ମାମଲା ଉଭୟ ଅପରାଧ ଏବଂ ଅପରାଧୀଙ୍କୁ ନ୍ୟାୟ ଦେବା ପାଇଁ ପ୍ରକ୍ରିୟା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବୈଧାନିକ ବିଧି ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ । ଭାରତରେ ବୈଧାନିକ ଆଇନରେ କୌଣସି ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ ଯାହା ବିରୋଧ ଆଧାରରେ ଦଣ୍ଡବିଧାନରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପକୁ ଯଥାର୍ଥ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରେ । ଏହାର ଅର୍ଥ ଏହା ନୁହେଁ ଯେ ଅନ୍ୟ ଅଭିଯୁକ୍ତ ଷଡଯନ୍ତ୍ରକାରୀଙ୍କୁ ଯେଉଁ ପ୍ରମାଣ ଆଧାରରେ ଦୋଷମୁକ୍ତ କରାଯାଇଥିଲା, ସେହି ପ୍ରମାଣ ଆଧାରରେ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ଅପରାଧରେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିବାରେ ଅସଙ୍ଗତି ପ୍ରତି ନ୍ୟାୟାଳୟ ଆଖି ବନ୍ଦ କରିଦେବେ । ଯଦି ମାମଲାଟି ଏତେ ସରଳ ହୋଇଥାଏ, ସାଧାରଣତଃ ନ୍ୟାୟାଳୟମାନଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡାଦେଶକୁ ରଦ୍ଦ କରିବାରେ କୌଣସି ଅସୁବିଧା ହେବ ନାହିଁ, ଯେତେବେଳେ ଗୋଟିଏ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଥିବା ମାମଲାକୁ ଅନ୍ୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଥିବା ମାମଲାରୁ ଅଲଗା କରିବା ପାଇଁ ନଥିରେ କିଛି ନଥିଲା । ଏପରି ମାମଲା ଥିଲା ଯାହା ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା *ତୋପନ ଦାସ ବନାମ ବମ୍ବେ ରାଜ୍ୟ* ([1]) ରେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନିଆଯାଇଥିଲା ।

ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ତରଫରୁ ବିଦ୍ୱାନ ଓକିଲ ଆମ ପାଖରେ ଜୋର୍ ଦେଇଥିଲେ ଯେ ବିଚାରରେ ପ୍ରମାଣରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିବା ସ୍ଥିତି ସତ୍ତ୍ୱେ, ଆବେଦନକାରୀ ଦୋଷମୁକ୍ତ ହେବାର ଅଧିକାରୀ ଥିଲେ କାରଣ ତାଙ୍କ ବିରୋଧରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିବା ଅଭିଯୋଗରେ ରାଜସାକ୍ଷୀ ବିଷୟରେ କୌଣସି ଉଲ୍ଲେଖ ନଥିଲା । ସେ ଯୁକ୍ତି ବାଢ଼ିଥିଲେ ଯେ ଯେଉଁ ନିୟମ ଆଧାରରେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ଦୋଷମୁକ୍ତ ହେବାକୁ ହକଦାର, ତାହା ରୀତିଗତ ବିଷୟ ନୁହେଁ, ବରଂ ନୀତିଗତ ବିଷୟ । ବର୍ତ୍ତମାନ ମାମଲାରେ ଆମେ ନିଶ୍ଚିତ ନୁହଁ ଯେ ବିଚାର କରୁଥିବା ନ୍ୟାୟାଳୟ ଦ୍ୱାରା ସହ ଅପରାଧୀଙ୍କୁ ଦୋଷମୁକ୍ତ କରିବା ଆଇନ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଭଲ ଭାବରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଥିଲା କିମ୍ବା ମାମଲାର ପ୍ରମାଣ ଦ୍ୱାରା ନ୍ୟାୟସଙ୍ଗତ ଥିଲା । ବିଚାର କରୁଥିବା ନ୍ୟାୟାଳୟ ଅଭିଯୋଜନ ପକ୍ଷ ତରଫରୁ ଦିଆଯାଇଥିବା ପ୍ରମାଣକୁ ଅବିଶ୍ୱାସ କରିନାହାନ୍ତି । ଏହା କେବଳ ଅଭିଯୁକ୍ତମାନଙ୍କୁ ସନ୍ଦେହର ଲାଭ ଦେଇଛି, ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ଏହା ସେହି ଆଧାରରେ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷରେ ଖଲାସ କରିଛି, ଯେଉଁ ଆଧାରରେ ଯାଞ୍ଚ ଧାରଣ କରିପାରିବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଯେହେତୁ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷରେ

ଖଲାସ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ବିରୋଧରେ ମାମଲା ଆମ ସମ୍ମୁଖରେ ନାହିଁ, ତେଣୁ ଆମକୁ ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଆଗକୁ ଯିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ ।

ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ତରଫରୁ ବିଦ୍ୱାନ ଓକିଲ ଏହା ମଧ୍ୟ ଯୁକ୍ତି କରିଛନ୍ତି ଯେ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ତାଙ୍କୁ ଆପରାଧିକ ବିଶ୍ୱାସ ଭଙ୍ଗ ଏବଂ ଦସ୍ତାବିଜଗୁଡିକର ଜାଲିଆତିର ଦୁଇଟି ମୂଳ ଅଭିଯୋଗରେ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷରେ ଖଲାସ କରିଦେଇଥିବାରୁ ତାଙ୍କୁ ଅପରାଧିକ ଷଡଯନ୍ତ୍ର ଅପରାଧରେ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରାଯିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ କାରଣ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ସେହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପାଇଁ କରାଯାଇଥିଲା ବୋଲି ଅଭିଯୋଗ କରାଯାଇନଥିଲା । ଏହି ଯୁକ୍ତିର ଯଥେଷ୍ଟ ଉତ୍ତର ହେଉଛି ଏହା କହିବା ଯେ ଅପରାଧିକ ଷଡଯନ୍ତ୍ର ଅପରାଧ ଦୁଇ କିମ୍ବା ଅଧିକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ଦଣ୍ଡନୀୟ ଅପରାଧ କରିବା ପାଇଁ ହୋଇଥିବା ସହମତିରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ, ସେହି ଅପରାଧଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରକୃତରେ କରାଯାଇଛି କି ନାହିଁ ତାହା ପରବର୍ତ୍ତୀ ବିଚାର ନିର୍ବିଶେଷରେ । ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ରର ସତ୍ୟତା ହିଁ ଅପରାଧ ଗଠନ କରେ ଏବଂ ବେଆଇନ ସହମତିରେ ଅନୁସରଣରେ କିଛି କରାଯାଇଛି କି ନାହିଁ ତାହା ଗୁରୁତ୍ୱହୀନ । କିନ୍ତୁ ଏହି ମାମଲାରେ ଏହା ଜଣାପଡ଼ିନାହିଁ ଯେ ସରକାରୀ ଅର୍ଥର ଅପବ୍ୟବହାର କରାଯାଇ ନାହିଁ କିମ୍ବା ଆକାଉଣ୍ଟଗୁଡ଼ିକର ଜାଲିଆତି କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଦସ୍ତାବିଜଗୁଡ଼ିକର ଜାଲିଆତି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଧାରା 477-A ଅନୁଯାୟୀ ଅଭିଯୋଗ ବିଫଳ ହୋଇଛି କାରଣ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଜାଣିବାକୁ ପାଇଲେ ଯେ ସେହି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅଭିଯୋଗ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ବିବରଣୀ ଚାହୁଁଥିଲା, ଯାହାଦ୍ୱାରା ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କ ପ୍ରତି ପକ୍ଷପାତ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା । ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡ ସଂହିତାର ଧାରା 409 ଅନୁଯାୟୀ ଅଭିଯୋଗକୁ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଏହି ଆଧାରରେ ବାତିଲ କରିଦେଇଥିଲେ ଯେ "ଆବେଦନକାରୀଙ୍କୁ 1500 ମାଉଣ୍ଡ ତୈଳ-କେକର ମୂଲ୍ୟର ଦାୟିତ୍ୱ ନ୍ୟସ୍ତ କରିବାର କୌଣସି ପ୍ରମାଣ ନାହିଁ, ଯାହାର ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଂଶ ତାଙ୍କର ଅପବ୍ୟବହାର ବୋଲି କୁହାଯାଉଥିଲା ।" ଯେଉଁ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସରକାରୀ ଅର୍ଥର ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଥିଲା, ତାଙ୍କ ସରକାରୀ ସ୍ଥିତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ଏହି ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ ଆଇନ ଦୃଷ୍ଟିରୁ କେତେଦୂର ସୁପ୍ରତିଷ୍ଠିତ, ତାହା ଏପରି କୌଣସି ବିଷୟ ନୁହେଁ, ଯାହା ଉପରେ ଆମେ ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏହା ଦର୍ଶାଇବା ଯଥେଷ୍ଟ ଯେ ନିମ୍ନ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଏହା ପାଇ ନାହାଁନ୍ତି ଯେ ଅପରାଧିକ ଷଡଯନ୍ତ୍ରର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହାସଲ କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ, ସେହି ରାୟଗୁଡ଼ିକରେ ଯଥେଷ୍ଟ ସଙ୍କେତ ରହିଛି ଯେ ଷଡଯନ୍ତ୍ରର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବହୁ ପରିମାଣରେ ପୂରଣ ହୋଇଛି । ତେଣୁ ଏହା ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରାଯିବା ଉଚିତ ଯେ ଏହି ଯୁକ୍ତିରେ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ସାରାଂଶ ନାହିଁ ।

ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ତରଫରୁ ଉଠାଯାଇଥିବା ଅନ୍ୟ ଏକ ଯୁକ୍ତି ଥିଲା ଯେ ଅନ୍ୟ ଅଭିଯୁକ୍ତମାନେ ବିଚାର କରୁଥିବା ନ୍ୟାୟାଳୟ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଦୋଷରେ ଖଲାସ ହେବା ପରେ, ଆବେଦନକାରୀଙ୍କୁ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରାଯିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ କାରଣ ସେମାନଙ୍କ ବିରୋଧରେ ପ୍ରମାଣ ସମାନ ଥିଲା । ଏହି ତର୍କରେ ନୀତିଗତ ପ୍ରଶ୍ନ ଭାବରେ ନୁହେଁ ବରଂ ବିଚକ୍ଷଣତାର ବିଷୟ ଭାବରେ ବହୁତ ଶକ୍ତି ଥାନ୍ତା, ଯଦି ଆମେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ଥାନ୍ତୁ ଯେ ଅନ୍ୟ ଚାରି ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଦୋଷ ମୁକ୍ତି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସଠିକ୍ । ଏହି ସମ୍ବନ୍ଧରେ *ଦଲୀପ ସିଂହ ବନାମ ପଞ୍ଜାବ ରାଜ୍ୟ* ([1]) ମାମଲାରେ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ମନ୍ତବ୍ୟ ଏବଂ କପି*ଲଦେଓ ସିଂହ ବନାମ ରାଜା* ([1]) ମାମଲାରେ ମହାସଂଘୀୟ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ମନ୍ତବ୍ୟ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ । ଅପରାଧିକ ଷଡଯନ୍ତ୍ର ଅପରାଧରେ ଏକାଧିକ ବ୍ୟକ୍ତି ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହେବା ଜରୁରୀ ନୁହେଁ । ଯଦି ନ୍ୟାୟାଳୟ ଜାଣିବାକୁ ସକ୍ଷମ ହୁଅନ୍ତି ଯେ ଦୁଇ କିମ୍ବା ଅଧିକ ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରକୃତରେ ଅପରାଧିକ ଷଡଯନ୍ତ୍ରରେ ସମ୍ପୃକ୍ତ ଥିଲେ, ତେବେ ଏହା ଯଥେଷ୍ଟ । ଯଦି ନିମ୍ନ ନ୍ୟାୟାଳୟମାନେ ସ୍ପଷ୍ଟ ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ପହଞ୍ଚିଥାନ୍ତେ ଯେ ଅଭିଯୋଜନ

ତରଫରୁ ଦିଆଯାଇଥିବା ପ୍ରମାଣ ଅବିଶ୍ୱସନୀୟ, ତେବେ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ଏପରି ପ୍ରମାଣ ଆଧାରରେ କୌଣସି ଦଣ୍ଡବିଧାନ ହୋଇପାରି ନଥାନ୍ତା ଏବଂ ସମସ୍ତ ଅଭିଯୁକ୍ତ ସମାନ ଭାବରେ ଦୋଷମୁକ୍ତ ହେବାର ହକଦାର ହୋଇଥାନ୍ତେ । କିନ୍ତୁ ଯେପରି ଆମେ ନିମ୍ନ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ରାୟ ପଢ଼ିଲୁ ଏହି ମାମଲାରେ ସ୍ଥିତି ତାହା ନୁହେଁ ।

ଶେଷରେ, ଏହା ଯୁକ୍ତି କରାଯାଇଥିଲା ଯେ ବିଚାର କରୁଥିବା ବିଦ୍ୱାନ ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ଯାଞ୍ଚକୁ ଦଣ୍ଡ ପ୍ରକ୍ରିୟା ସଂହିତାର ଧାରା 342 ର ଆବଶ୍ୟକତା ସହିତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନୁପାଳନ କରିନଥିଲେ । ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଦୁଇଟି ପ୍ରସଙ୍ଗ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆ ହୋଇଛି । ପ୍ରଥମତଃ, ଏହା ଯୁକ୍ତି କରାଯାଇଛି ଯେ ଯଦିଓ ବିଚାର କରୁଥିବା ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଦୋଷରେ ଖଲାସ ହୋଇଥିବା ଅନ୍ୟ ଅଭିଯୁକ୍ତମାନଙ୍କୁ ରାଜସାକ୍ଷୀ ପିତାବାସ ସାହୁଙ୍କ ସହ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ସମ୍ପର୍କରେ ପଚରାଉଚରା କରାଯାଇଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କୁ ଏପରି କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ ପଚରାଯାଇ ନଥିଲା । ଏହା ସତ୍ୟ ଯେ ନ୍ୟାୟାଳୟ ତାଙ୍କୁ "ଅନ୍ୟ ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସହ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର" ବିଷୟରେ ପଚାରିଥିଲେ । "ଅନ୍ୟ ଅଭିଯୁକ୍ତମାନଙ୍କ ସହ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ରରେ" ଶବ୍ଦର ମହତ୍ତ୍ୱ ବିଷୟରେ ଆମ ସମ୍ମୁଖରେ ଥିବା ପକ୍ଷମାନଙ୍କ ଓକିଲ ସହମତ ହୋଇନଥିଲେ । ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ତରଫରୁ ଯୁକ୍ତି ଥିଲା ଯେ ସେମାନେ କେବଳ ନ୍ୟାୟାଳୟ ସମ୍ମୁଖରେ ପ୍ରକୃତରେ ବିଚାରାଧୀନ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ବିଷୟରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଥିଲେ, ଯେତେବେଳେ ରାଜ୍ୟ ତରଫରୁ ଓକିଲ ଯୁକ୍ତି କରିଥିଲେ ଯେ ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଅଭିଯୋଗର ଆବେଦନରେ ନାମିତ ସମସ୍ତ ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ବିଷୟରେ ଉଲ୍ଲେଖ ରହିଛି, ଯେଉଁଥିରେ ରାଜସାକ୍ଷୀ ମଧ୍ୟ ସାମିଲ ଅଛନ୍ତି । ଜଣେ ରାଜସାକ୍ଷୀଙ୍କ ସ୍ଥିତି କ'ଣ, କ୍ଷମା ମଞ୍ଜୁର ପରେ ମଧ୍ୟ ସେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ହୋଇ ରହିବେ କି ନାହିଁ କିମ୍ବା ଅଭିଯୋଜନ ତରଫରୁ ସେ କେବଳ ସାକ୍ଷୀ ପଦବୀରେ ଅଛନ୍ତି କି ନାହିଁ ସେ ବିଷୟରେ ବିଭିନ୍ନ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟର ଅନେକ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଆମ ସମ୍ମୁଖରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଆମେ ଏହି ମାମଲାରେ ଏହା କହିବା ଆବଶ୍ୟକ ବୋଲି ଭାବୁନାହୁଁ କାରଣ ଆମେ ପୂର୍ବରୁ ସୂଚିତ କରିଛୁ ଯେ ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡ ସଂହିତାର ଧାରା 120-B ଅନୁଯାୟୀ ରାଜସାକ୍ଷୀଙ୍କ ନାମ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବେ ଅଭିଯୋଗରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇନଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଭିଯୋଗରେ କୌଣସି ତ୍ରୁଟି ରହିଛି ବୋଲି ଅନୁମାନ କରି ଆମେ ଆମ ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ପହଞ୍ଚିଛୁ । ଦ୍ୱିତୀୟତଃ, ଏହା ଯୁକ୍ତି କରାଯାଇଥିଲା ଯେ P.W. 27ର ପ୍ରମାଣ, ଯାହା ଉପରେ ନିମ୍ନ ନ୍ୟାୟାଳୟରେ ରାଜସାକ୍ଷୀଙ୍କୁ ସମର୍ଥନ କରିବାକୁ ମୁଖ୍ୟତଃ ନିର୍ଭର କରାଯାଇଥିଲା, ଯଦିଓ ରାଜସାକ୍ଷୀ ପିତାବାସ ସାହୁଙ୍କ ପ୍ରମାଣ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ତାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ରଖାଯାଇଥିଲା, ସେଥିରେ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବରେ ରଖାଯାଇ ନଥିଲା । ଆମ ମତରେ, ଦଣ୍ଡ ପ୍ରକ୍ରିୟା ସଂହିତାର ଧାରା 342 ଅନୁଯାୟୀ ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କ ଯାଞ୍ଚରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସାକ୍ଷୀଙ୍କ ପ୍ରମାଣ ରଖିବା ସାଧାରଣତଃ ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ । ଆବେଦନକାରୀଙ୍କୁ ପ୍ରଶ୍ନ କରାଯାଇଥିଲା, "ସାକ୍ଷୀମାନଙ୍କ ପ୍ରମାଣ ଉପରେ ଆପଣଙ୍କୁ କିଛି କହିବାକୁ ଅଛି କି ?" ଏହା, ଆମ ମତରେ, ଏହି ମାମଲାର ପରିସ୍ଥିତିରେ ଏହା ଦର୍ଶାଇବା ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ଯେ ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କ ଧ୍ୟାନ ଅଭିଯୋଜନ ପ୍ରମାଣ ପ୍ରତି ଆକର୍ଷିତ କରାଯାଇଥିଲା । ସଂହିତାର ସେହି ଧାରାର ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନୁପାଳନ କ'ଣ କିମ୍ବା କ'ଣ ନୁହେଁ, ତାହା ପ୍ରତ୍ୟେକ ମାମଲାର ତଥ୍ୟ ଏବଂ ପରିସ୍ଥିତି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଆମ ମତରେ, ଏହା କୁହାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ ଯେ ଅଭିଯୁକ୍ତକୁ ସେହି ଧାରା ଅନୁଯାୟୀ ଯେଉଁଭଳି ଭାବରେ ପ୍ରଶ୍ନ କରାଯାଇଛି, ତାହା ଦ୍ୱାରା ତାଙ୍କୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ପକ୍ଷପାତିତା କରାଯାଇଛି ।

1956

ବିଦ୍ୟାଧର ପ୍ରଧାନ
ବନାମ
ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ

ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତି ସିହ୍ନା

ଯେହେତୁ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ତରଫରୁ ଉତ୍ତୋଳନ କରାଯାଇଥିବା ସମସ୍ତ ଯୁକ୍ତି ବିଫଳ ହୋଇଥାଏ, ତେଣୁ ଆବେଦନଟି ଖାରଜ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଅସ୍ୱୀକରଣ

"ଉପଭାଷାରେ ଅନୁବାଦିତ ରାୟ କେବଳ ମକଦ୍ଦମାରେ ପକ୍ଷଭୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ସୀମିତ ବ୍ୟବହାର ଏବଂ ତାଙ୍କ ଆଞ୍ଚଳିକ ଭାଷାରେ ବୋଧଗମ୍ୟ ହେବା ନିମନ୍ତେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଏବଂ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ଏହା ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇନପାରେ । ସମସ୍ତ ବ୍ୟବହାରିକ ଏବଂ ସରକାରୀ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ରାୟର ଇଂରାଜୀ ସଂସ୍କରଣଟି ପ୍ରାମାଣିକ ବିବେଚିତ ହେବ ଏବଂ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ ଏବଂ ନିଷ୍ପାଦନ ନିମନ୍ତେ ଏହା ଉପଯୁକ୍ତ ବିବେଚିତ ହେବ ।"

ଭାଷାନ୍ତର :

ରଶ୍ମିତା ମୁର୍ମୁ , ଅନୁବାଦିକା,
ଓଡ଼ିଶା ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ , କଟକ ।